

*Dragomir Vojnić**

**VLADIMIR VESELICA:
“RANI RADOVI I OSTALE AKTUALNE TEME IZ
GOSPODARSKOG I DRUŠTVENO-POLITIČKOG ŽIVOTA”**

Izlaganje na predstavljanju knjige 27. svibnja 2010.

Životni put svakoga čovjeka, a osobito znanstvenika, sadrži neke karakteristike i neke kvalitete koje su njemu svojstvene i koje na isti način ne posjeduje nitko drugi. Životni put Vladimira Veselice i plodovi njegovoga znanstvenoga rada, osobito u njegovoj najnovijoj knjizi RANI RADOVI I OSTALE AKTUALNE TEME IZ GOSPODARSKOG I DRUŠTVENO-POLITIČKOG ŽIVOTA, sadrže takve karakteristike i kvalitete kojima se mogu ponositi, ne samo njihov tvorac i autor znanstvenik Vladimir Veselica, nego i svi drugi iz sredine koja ga okružuje. A to su posebno njegova obitelj, njegovi prijatelji, hrvatska ekonomska znanost, a isto tako, ne kao manje važno, nego naprotiv, i „Lijepa naša“. Vladimir Veselica pripada uskoj skupini najuspješnijih i najplodnijih hrvatskih ekonomista znanstvenika koji su svoj znanstveni opus stvarali u drugoj polovini dvadesetoga stoljeća, pa sve do danas. Vladimir Veselica svoj je smisao za znanstveni rad i svoju veliku istraživačku nadarenost pokazao još u mladim danima za vrijeme studija na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Njegov talent, njegovu nadarenost i smisao za znanost zapazili su još njegovi profesori, i to ne samo zapazili, nego i poticali i podržali, a neki od njih, osobito profesor Vladimir Stipetić, i ocijenili da bi neke od njegovih radova bilo dobro i objaviti. Tako je Vladimir Veselica postao ne samo jedan od najplodnijih, nego i jedan od najmlađih znanstvenika Ekonomskoga fakulteta koji su već u ranoj, studentskoj, fazi svoga rada i razvitka počeli objavljivati svoje radove. Stoga je i naslov ove posljednje knjige „Rani radovi“ ne samo veoma prikladan, nego i veoma dobrodošao. Prisjetimo se samo da

* D. Vojnić, znanstveni savjetnik (emeritus) Ekonomskog instituta, Zagreb.

je na početku novoga stoljeća, posebno u svjetlu velike krize koja je po drugi put u razdoblju od osam desetljeća teško pogodila suvremeni svijet, dakle, da je u to vrijeme postao mnogo zapaženiji mladi Marx i da te njegove rane radove sve više zapažaju ne samo u svijetu znanosti, nego i u svijetu duhovnoga promišljanja - u Vatikanu. Na taj način valja sagledavati i veliku znanstvenu vrijednost knjige „Rani radovi“ Vladimira Veselice. Eksplozija balkanskoga nacionalizma nanijela je velike, ne samo materijalne, nego i moralne i povijesne i znanstvene štete na ovim našim prostorima općenito, a „Lijepoj našoj“ posebno.

„Rani radovi“ svojim su kvalitetom, opsegom i sadržajem jedan od najcjelovitijih pogleda na društveno-ekonomski i politički razvitak Hrvatske u tijeku mnogih prošlih godina. Ukupna problematika ove knjige podijeljena je na dvadeset poglavlja i na sto dvadeset i devet odjeljaka. Neka od tih poglavlja ne samo da daju veoma dobar uvid u tretirane probleme, nego obrađuju i danas aktualnu problematiku. To se osobito odnosi na poglavlje II. „Međunarodni ekonomski odnosi“, zatim na poglavlje III. „Kairska ekonomska konferencija“, pa na poglavlje IV. „Naša privreda i međunarodna podjela rada“, na poglavlje X. „Ocjene stanja glede gospodarske i socijalne zbilje Hrvatske“, na poglavlje XI. „Fenomenologija nelikvidnosti u hrvatskom gospodarstvu, na poglavlje XII. „Uloga i važnost profitne i kamatne stope u funkcioniranju hrvatskog financijskog sustava“, na poglavlje XIV. „Povijesna retrospektiva (Neka povijesna događanja u polustoljetnom razdoblju koje je prethodilo tranziciji“, zatim na poglavlje XV. „Hrvatsko gospodarstvo u tranziciji“, na poglavlje XVI. „Neke specifičnosti tranzicije u uvjetima makroekonomskog i makropolitčkog okruženja, na poglavlje XVII. „Geopolitika i geoekonomija“, na poglavlje XVIII. „Nova ekonomija“ i na poglavlje XIX. „Financijska infrastruktura u Republici Hrvatskoj“. Posebno isticanje tih dijelova, međutim, nikako ne znači da se na bilo koji način umanjuje vrijednost i svih drugih dijelova, pa i cjeline knjige.

„Rani radovi“ Vladimira Veselice podsjećaju nas i upozoravaju da se na prostorima bivše zajedničke države Jugoslavije počeo izgrađivati jedan novi društveno-ekonomski i politički model koji je od ranoga početka došao pod povećalo i znanosti i politike u cijelome svijetu, a osobito u Americi i u Rusiji. Razlozi su razumljivi. Oni ne potječu samo iz znanstvene radoznalosti, nego i iz grube političke realnosti koju je karakterizirala, ne samo teška konfrontacija dviju super sila, nego i međusobni strah dviju atomskih sila. Vladimir Veselica dao je veoma zapažene radove ne samo o „samoupravnom socijalizmu“ nego posebno i o pokretu nesvrstanih. U tome kontekstu osobito mjesto pripada poglavlju „Kairska ekonomska konferencija.“ Pojava „samoupravnoga socijalizma“, a uz njega i sve više pojava pokreta nesvrstanih po mnogim je ocjenama dala bitan doprinos činjenici da se hladni rat nije transformirao u „vrući rat“. Vladimir Veselica već je u to vrijeme počeo stvarati kao znanstveni vizionar. Oslonac na radove Marxa, Lenjina, Tita i Kardelja, pritom je potrebno posebno spomenuti

radove „Imperijalizam kao najviši stadij kapitalizma“ i „Komunistički manifest“ dali su mu dobre osnove za kasnija sagledanja u području kompleksa globalizacije i nastavka nove ekonomije. Malo je znanstvenika, osobno ne znam nijednoga, koji bi svoj stvaralački opus iz mlađih dana mogli tako vizionarski povezivati s velikim i prijelomnim događanjima koja su se dogodila poslije. U prilog takvoj prosudbi valja spomenuti knjige „Ekonomski ogleđi i pogledi Eugena Kvaternika“ (godine 2005.) „Globalizacija i nova ekonomija“ (2009.), „Misli i pogledi“ (2008.). Takve domete nitko nije u tijeku mnogih proteklih godina ostvario, i to ne samo u okviru Ekonomskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, nego i mnogo šire. Knjiga „Globalizacija i nova ekonomija“ zbog svoga sadržaja i kvalitete svrstava Vladimira Veselicu u skupinu najistaknutijih znanstvenika svijeta koji su vizionarski ukazivali na sve one velike probleme pred kojima stoji suvremeni svijet. Posebno su naglašene sve opasnosti koje u sebi sadrže jačanje globalizacijskih trendova i razvitak nove ekonomije u uvjetima dominacije doktrine ekonomskoga neoliberalizma. Sve je to Vladimir Veselica sagledao mnogo prije nego bilo tko drugi u nas.

Ista ocjena vrijedi i za sagledanje novih odnosa u suvremenome svijetu u kontekstu pojave novih ekonomskih velesila, posebno Kine i Indije, pa i Brazila. Životni put Vladimira Veselicu kao velikana hrvatske ekonomske znanosti po nekim bismo značajkama mogli usporediti sa prvim i neupitnim velikanom naše ekonomske znanosti - s Mijom Mirkovićem, kao ekonomistom znanstvenikom, tj. Matom Balotom kao pjesnikom i književnikom. Mijo Mirković rodio se u istarskome selu Raklju u blizini Pule u siromašnoj obitelji, i to u vrijeme kada je Istra bila u sastavu Austro-Ugarske imperije. Školovao se u veoma teškim ekonomskim i političkim uvjetima da bi u konačnici, najprije u Kraljevini Jugoslaviji, pa poslije u Titovoj Jugoslaviji postao svojevrsna legenda i svakako velikan ekonomskih znanosti.

Slično kao Mijo Mirković - Mate Balota i Vladimir Veselica prošao je težak i mukotrpan put od seoskoga dječaka do velikana ekonomskih znanosti.

Rođen je 23.siječnja godine 1938. u selu Glavicama, općina Sinj. Još kao dijete doživio je velike boli i patnje i osjetio težinu i smisao borbe za opstanak i preživljavanje. Otac mu je poginuo kao partizan „borac Narodno oslobodilačkoga rata“. Morao je od rane mladosti pomagati majci u vođenju seoskoga domaćinstva i u osiguravanju uvjeta življenja. Vjerojatno se zbog tih sličnosti Vladimira Veselica veoma radovao i ponosio nagradama koje su nosile ime Mije Mirkovića, a zaslužio ih je svojim radom na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kada se uspoređuju hrvatski velikani onda valja spomenuti Eugena Kvaternika tvorca „Hrvatskog glavničara“ koji je živio i radio oko sredine devetnaestoga stoljeća, a o kojem je Vladimir Veselica napisao već spomenutu briljantnu knjigu. Život i djelo toga velikana Veselica je dao u tri dimenzije: Homo oeconomicus, Homo politicus i Homo eticus. Veličina i sadržaj životnoga puta Vladimira

Veselica isto bi se tako mogli veoma dobro opisati na osnovi ovih triju dimenzija. Malo je ekonomista znanstvenika u Hrvatskoj koji su se toliko iskazali u dimenziji Homo oeconomicus kao što je to učinio Vladimir Veselica.

To pokazuju i potvrđuju njegovi brojni radovi i cijeli niz spomenutih i nespomenutih knjiga. To se posebno odnosi na knjigu „Globalizacija i nova ekonomija“. Da je imao malo više sreće, misli se pritom i na zdravlje i na razumijevanje sredine, mogao je biti nominiran za Nobelovu nagradu. Knjiga koja je nedavno objavljena pod naslovom „Rani radovi“ najbolje prikazuje velike mogućnosti i, ne samo velika ostvarenja, nego i veliku širinu autora.

Veselica se suvereno kreće i u području makroekonomije, i mikroekonomije i ekonomske politike, i u području ekonomije i političke tranzicije i u sferi važnih događanja iz vremena samoupravnoga socijalizma.

Kao homo politicus Vladimir Veselica dao je veliki doprinos razvitku pluralizacije i demokratizacije na ovim našim prostorima, i to osobito kao reformator proljećar. To je djelovanje ubrzalo donošenje Ustava iz godine 1974. koji je odigrao veliku ulogu u osamostaljivanju Republike Hrvatske kao nove samostalne države i nove članice Ujedinjenih naroda. Od samoga nastanka Republike Hrvatske veoma je aktivno djelovao i kao visoki politički dužnosnik i kao ministar i član Vlade i kao politički aktivist u smjeru razvitka „Lijepe naše“ kao države ljudskih prava i sloboda. Vladimir Veselica se svojim životom i radom posebno isticao i kao Homo eticus. Živio je po načelu preferiranja ljubavi, a ne mržnje, preferiranja oprosta, a ne osvete, preferiranja tolerancije, a ne isključivosti. Veoma je uvažavao poznati stav iz poezije i literature da se mržnja mržnjom ne ukida, nego da se mržnja ukida ljubavlju. Takve je svoje stavove dosljedno provodio nerijetko i po cijenu osobnih žrtava i materijalnih, i zdravstvenih, i prestižnih, i drugih. U burnim i turbulentnim vremenima u tijeku devedesetih godina 20. stoljeća mnoga bi se događanja i u ekonomskoj znanosti i na Ekonomskom fakultetu, i u Ekonomskom institutu, i u Društvu ekonomista, i u časopisu Ekonomski pregled javljala u mnogo lošijem svjetlu da nije bilo i veoma etičkog, veoma humanog i veoma angažiranog djelovanja Vladimira Veselice.

Bilo bi još mnogo toga što bi o ukupnom životnom putu Vladimira Veselice još valjalo spomenuti. No ja ću se umjesto toga zbog spomenutih povijesnih usporedbi ograničiti samo na činjenicu da je jedan velikan iz ne tako davne hrvatske prošlosti - Eugen Kvaternik privukao veliku plemenitu pozornost Vladimira Veselice kao velikana hrvatske sadašnjosti.